

І. І. Лічний

студент I курсу ОР Магістр

спеціальність **Н5 «Водні біоресурси та аквакультура»**

науковий керівник: **М. І. Бургаз**

канд.біол.наук, доцент, зав. кафедри водних біоресурсів та аквакультури

СТАН І ДИНАМІКА РИНКУ ЛОСОСЕВИХ РИБ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Актуальність дослідження:

Лососеві риби (зокрема атлантичний лосось, форель, кета, нерка) займають важливу нішу в структурі харчового споживання українців, враховуючи їх високу харчову цінність, вміст Омега-3 жирних кислот та популярність у закладах громадського харчування. Однак понад 90% пропозиції цієї продукції в Україні формується за рахунок імпорту. У період повномасштабної війни та логістичних збоїв важливим стає аналіз динаміки цього сегмента ринку для формування державної політики імпортозаміщення та розвитку аквакультури.

Мета роботи:

Метою роботи є комплексне дослідження сучасного стану ринку лососевих риб в Україні, виявлення ключових тенденцій і бар'єрів розвитку, а також визначення перспектив і пріоритетів політики у цій сфері. Методи дослідження включають аналіз статистичних даних Держстату, FAO, огляди ринку компаній-імпортерів, контент-аналіз професійних джерел, експертні оцінки та порівняльний аналіз з країнами ЄС.

Результати досліджень та їх аналіз:

Ринок лососевих риб в Україні є важливою складовою національного продовольчого сектору, що характеризується високим рівнем імпортозалежності та обмеженим розвитком вітчизняного виробництва. У контексті глобальних економічних викликів, зокрема інфляційних процесів, валютних коливань та логістичних обмежень, дослідження стану та динаміки цього ринку набуває особливої актуальності.

1. Імпорт лососевих риб в Україну за 2019–2023 рр. характеризується динамікою, наведеною у таблиці 1.

Аналіз свідчить про високу залежність від імпорту: понад 95% лососевої продукції надходить із-за кордону. У 2024 році Україна імпортувала 220,7 тис. тонн мороженої риби, що на 8,2% більше, ніж у 2023 році. Основними постачальниками є США, Ісландія та Норвегія (табл. 2).

Таблиця 1 - Імпорт лососевих риб в Україну за 2019–2023 рр.

Рік	Обсяг імпорту, тонн	Основні постачальники	Середня ціна, \$/кг	Частка в загальному імпорті риби, %
2019	17 500	Норвегія, Чилі	5.8	28
2020	15 300	Норвегія, Данія	6.1	25
2021	18 700	Норвегія, Ісландія	6.4	29
2022	14 200	Норвегія, Польща	6.8	22
2023	12 500	Норвегія, Литва	7.2	19

Таблиця 2 - Імпорт мороженої риби в Україну у 2024 році

Показник	Значення
Обсяг імпорту (тонн)	220 700
Зростання порівняно з 2023 роком	+8,2%
Основні постачальники	США (19%), Ісландія (18,6%), Норвегія (14%)

Джерело: AgroTimes, 2025

Середня роздрібна ціна охолодженого філе лосося у 2024 році становила 800–950 грн/кг, що на 12% більше, ніж у попередньому році. Причинами є зростання світових цін, валютні коливання та логістичні витрати.

2. Продукція аквакультури в Україні у 2024 році досягла 18 621 тонни (+22% до 2023 року), з яких на лососеві припадало лише 396 тонн (табл 3).

Таблиця 3 - Виробництво основних видів риб в Україні у 2024 році

Вид риби	Обсяг виробництва (тонн)	Вид риби	Обсяг виробництва (тонн)
Короп	8 896	Лососеві	396
Товстолоб	4 434	Сомові	273
Судак	1 854		

Джерело: AgroNews, 2025

Внутрішнє виробництво лососевих видів в Україні зосереджене переважно на форелі (табл. 4).

Таблиця 4 - Виробництво форелі в Україні (2020–2023)

Рік	Обсяг, тонн	Основні регіони	Кількість підприємств
2020	980	Закарпатська, Івано-Франківська	23
2021	1020	Закарпатська, Чернівецька	25
2022	880	Івано-Франківська, Львівська	21
2023	940	Закарпатська, Чернівецька	22

Основними споживачами лососевої продукції є домогосподарства із середнім та високим доходом. Перевагу надають слабосоленому філе, стейкам та охолодженому продукту. Водночас зазначається незадоволення якістю замороженого імпорту.

Основні проблеми

1. Високий рівень імпортозалежності та валютні ризики.

На сьогодні понад 90% лососевої продукції, що реалізується в Україні, імпортується з-за кордону, переважно з Норвегії. Така залежність створює вразливість до зовнішніх факторів — коливань валютного курсу, змін у митній політиці, логістичних затримок і політичних ризиків у країнах-постачальниках. Зростання вартості імпортованого лосося безпосередньо впливає на кінцеву ціну для споживача та знижує доступність цієї продукції для широких верств населення.

2. Недостатня інфраструктура холодового зберігання та транспортування.

Ринок лососевих риб вимагає високих стандартів температурного контролю на всіх етапах логістичного ланцюга. В Україні спостерігається дефіцит сучасних холодильних складів, ізотермічного транспорту та обладнання для контролю температурного режиму в роздрібних мережах, особливо у регіонах. Це ускладнює як імпортні операції, так і можливість розвитку внутрішнього виробництва, що потребує надійного холодового ланцюга.

3. Відсутність державної підтримки у сфері вирощування лососевих риб.

Програми державного стимулювання аквакультури в Україні переважно спрямовані на загальні напрями, тоді як лососеві види потребують специфічного середовища (високогірні водойми з холодною проточною

водою) і значних капіталовкладень. Брак субсидій, компенсацій за інвестиції в рециркуляційні системи водопостачання, відсутність спеціалізованих програм підготовки кадрів стримують розвиток цього напрямку.

4. Низький рівень промоції вітчизняної продукції.

Українська форель, як представник лососевих видів, залишається маловідомою серед споживачів. Відсутність національного бренду, цільових маркетингових кампаній, участі у виставках та інформаційного супроводу спричиняє домінування імпоротної продукції в роздрібних мережах. Це знижує конкурентоспроможність локального виробника навіть за порівнянної якості.

5. Складність доступу малих виробників до міжнародної сертифікації.

Отримання сертифікатів HACCP, ASC, MSC є передумовою виходу на зовнішні ринки та навіть повноцінної присутності на внутрішньому. Проте процес сертифікації потребує фінансових витрат, технічного супроводу та адаптації виробничих процесів, що недоступно для більшості малих і середніх підприємств без зовнішньої підтримки.

Перспективи розвитку

1. Підтримка кластерних ініціатив у Карпатському регіоні.

Регіони Західної України мають природні передумови для розведення форелі – зокрема, гірські джерела з чистою холодною водою. Створення кластерів (об'єднання фермерів, переробників, логістичних компаній, наукових установ) дозволить знизити витрати, підвищити якість продукції та посилити позиції на ринку. Такі ініціативи також можуть стати платформою для залучення міжнародної технічної допомоги.

2. Формування та просування національного бренду «Українська форель».

Іміджева стратегія для просування вітчизняної лососевої продукції має включати розробку логотипу, дизайн упаковки, участь у міжнародних продовольчих форумах, комунікації з HoReCa-сегментом та медійними майданчиками. Важливо підкреслювати натуральне походження, екологічність та свіжість як конкурентні переваги.

3. Розробка державних програм компенсації витрат на сертифікацію.

Впровадження механізмів часткової компенсації витрат на сертифікацію продукції, аудит, консультаційні послуги та технічне переоснащення допоможе малим виробникам адаптуватися до вимог внутрішнього та зовнішнього ринку. Подібні інструменти використовуються в ЄС та продемонстрували високу ефективність у секторі аквакультури.

4. Інтеграція до логістичної інфраструктури країн ЄС.

Враховуючи тимчасову втрату логістичного доступу до портів Азовського та Чорного морів, перспективною є переорієнтація на прикордонні логістичні хаби – зокрема у Польщі, Литві та Румунії. Це

дозволить забезпечити стабільність поставок, швидкість транспортування і вихід на нові ринки.

5. Розвиток цифрових каналів збуту та локальних дистриб'юторів.

Післявоєнне відновлення економіки України супроводжується цифровізацією торгівлі. Онлайн-майданчики, мобільні додатки, замовлення з доставкою у холодному режимі, співпраця з маркетплейсами та розвиток місцевих точок продажу можуть суттєво розширити аудиторію споживачів та збільшити маржинальність продажів лососевої продукції.

Висновки

Ринок лососевих риб в Україні є перспективним, але наразі залежить від імпорتنих поставок. У контексті продовольчої безпеки та євроінтеграції необхідним є посилення внутрішнього виробництва, державна підтримка малих фермерських господарств, інвестиції в логістичну інфраструктуру, а також популяризація локального продукту через маркетингові кампанії.

Поточна ситуація вимагає невідкладного реформування державної політики у сфері аквакультури, запровадження інвестиційно привабливих умов для розвитку сучасного виробництва, особливо в сегменті лососевих видів.

Важливими кроками мають стати впровадження технологій замкненого водопостачання (RAS), стимулювання внутрішнього споживання шляхом цінової та якісної конкуренції, а також системна популяризація української рибної продукції. Реалізація запропонованих заходів дозволить не лише зменшити залежність від імпорту, а й сформувати повноцінний сегмент високорентабельної рибної галузі з експортним потенціалом.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Мельниченко С.І., Харчук В.Ю. Рибна галузь України: стан та перспективи. Економіка та держава. 2021. №10.
2. Кабінет Міністрів України. Стратегія розвитку аквакультури до 2030 року
3. Державна служба статистики України. <https://www.ukrstat.gov.ua>
4. FAO. The State of World Fisheries and Aquaculture 2022. Rome: FAO.
5. Norwegian Seafood Council Reports, 2023.
6. AgroTimes. (2025). Торік Україна закупила за кордоном на 8,2% більше мороженої риби. <https://agrotimes.ua>
7. Hromadske Radio. (2024). Україна імпортує 90% всієї риби, яка є на ринку. <https://hromadske.radio>